PUBLICAȚII DIN PERIOADA STĂPÂNIRII AUSTRIECE ÎN BUCOVINA ÎN BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ A DIRECȚIEI JUDEȚENE SUCEAVA A ARHIVELOR NAȚIONALE

DOINA IAVNI

Arhivele Naționale, ca instituție specializată în păstrarea, conservarea și valorificarea tezaurului arhivistic național, au dobândit de-a lungul timpului un considerabil fond de cărți și publicații periodice necesare atât personalului propriu cât și publicului cercetător care frecventează sălile de studiu.

Astfel, au fost organizate, cu profil bine determinat, bibliotecile documentare ale Arhivelor Naționale, cu scopul de a explica și întregi, prin consultarea fondurilor de cărți și publicații pe care le dețin, conținutul documentelor cercetate. Devenite în timp adevărate centre de informare, aceste biblioteci pun la dispoziția cercetătorului lucrările de specialitate necesare elaborării unor studii consacrate istoriei naționale și locale sau altor probleme de documentare și informare[1].

Deși problema bibliotecilor documentare a fost apreciată ca marginală în preocupările arhiviștilor în raport cu materialul arhivistic propriu-zis, astăzi numeroase Direcții ale Arhivelor Naționale au depășit un număr de 20 000 de volume în bibliotecile documentare, deținând fonduri importante de carte. În anul 2007, evidența bibliotecilor documentare a fost înscrisă printre prioritățile Arhivelor Naționale, existând și proiecte de informatizare a acestora, de integrare cu alte biblioteci[2].

Dacă bibliotecile Arhivelor din Iași, București, Brașov și Sibiu sunt cele mai vechi din țară, înființate în secolul trecut, biblioteca Arhivelor Naționale Suceava își are începutul organizatoric odată cu înființarea Direcției Regionale a Arhivelor Statului Suceava, la 1 septembrie 1945.

[1] *Cartea românească veche în bibliotecile documentare ale Arhivelor Statului. Catalog* (volum întocmit de Elena Dima, Gheorghe Buluță, Simona Ceaușu), București, 1985, Direcția Generală a Arhivelor Statului, p. 7.

[2] Vezi și Ion Drăgan, *Arhivele din România și bibliotecile lor*, în vol. *Management pentru viitor. Biblioteci și Arhive*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 181; *Arhivele Naționale ale României. Raport de Activitate*, București, Publicat de Arhivele Naționale ale României, 2009, p. 92.

Analele Bucovinei, **XVII**, *1* (34), p. 61–67, București, 2010

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)

La finele anului 1944, când şansa recuperării nordului Bucovinei părea tot mai mică, nerealizabilă, mai multe instituţii regionale care funcţionaseră la Cernăuţi, îşi stabiliseră noul sediu la Suceava, iar după ce vechile colecţii arhivistice de la Cernăuţi au fost predate sovieticilor, la 15 aprilie 1945, se înfiinţează, la 1 septembrie 1945, Direcţia Regională a Arhivelor Statului Suceava[3]. De la început s-a luat legătura cu autorităţile din cele cinci judeţe – Baia, Dorohoi, Rădăuţi, Câmpulung şi Suceava –, cât şi cu importante instituţii ştiinţifice şi culturale, pentru alcătuirea unei biblioteci documentare.

La 11 decembrie 1945, Gheorghe Lăzărescu, primul director al Arhivelor Statului, Regionala Suceava, se adresa Preşedintelui Academiei Române cu următoarea rugăminte: „Din imperioasa trebuinţă de a întemeia o mică bibliotecă de strictă specialitate în această regională, lipsită complet de aşa ceva, din cauza evenimentelor, şi mai ales în această localitate unde se simte mare lipsă de asemenea studii, vă rugăm să binevoiţi a ne da sprijinul Dvs. pentru înfăptuirea acestei modeste biblioteci, donându-ne din publicaţiile de specialitate ale Academiei"[4]. Astfel de adrese vor fi înaintate şi către alte instituţii, ca de pildă: Institutul de Istorie Naţională din Cluj[5], Institutul de Istorie a Românilor[6] şi cel de Istorie Universală din Bucureşti[7].

În acelaşi sens, la 6 mai 1947, Nicolae Grămadă, Director al Direcţiei Arhivelor Statului, Regionala Suceava, solicita Ministerului Informaţiilor, Regionala Suceava, „să dispună ca toate tipografiile din regiune să trimită (instituţiei) câte un exemplar din tot ce tipăresc, drept depozit legal benevol"[8].

Acelaşi gen de solicitări a fost lansat şi unor oameni de cultură bucovineni, cum ne demonstrează adresa nr. 154 din 6 mai 1947, prin care Nicolae Grămadă îi solicita lui Teodor Balan, fost director al Arhivelor Statului din Cernăuţi, să trimită „lucrările d-sale asupra trecutului Bucovinei"[9]. Solicitarea a fost onorată de către distinsul istoric prin trimiterea unui număr de 25 dintre lucrările sale, aşa cum rezultă din confirmarea de primire din 2.08.1947[10]. Mitropolia Moldovei şi Sucevei s-a alăturat demersurilor, iar în anul 1947 a făcut o importantă donaţie de carte (de patrimoniu şi rară[11]). La fel au procedat şi persoane particulare între

[3] Ioan Scripcariuc, *Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale*, în „Arhiva Românească", Bucureşti, tom II, fasc. 2, 1996, p. 187.

[4] Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale (în continuare se va cita D.J.S.A.N.), Fond *Arhivele Naţionale Suceava*, d. 3/1949, f. 25.

[5] *Ibidem*, f. 3.

[6] *Ibidem*, f. 1.

[7] *Ibidem*, f. 4.

[8] *Ibidem*, d. 7/1945, f. 4.

[9] *Ibidem*, d. 7/1949, f. 7.

[10] *Ibidem*, d. 1/1947, f. 60.

[11] *Ibidem*.

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)

care Mihai Cărăușu, ginerele folcloristului Simion Marian, sau inginerul Nicolae Belmega[12].

Caracterul centralizat al instituției a permis îmbogățirea bibliotecilor arhivelor și prin preluările de cărți împreună cu fondurile documentare de la instituții cât și a unor fonduri personale sau donații particulare, achizițiile prin cumpărare vizând îndeosebi lucrări cu caracter istorico-documentar, juridic și completarea colecțiilor existente[13].

Fondul de carte a crescut de la an la an. Astfel, în anul 1947 „Biblioteca în curs de formare" număra 141 volume[14], în anul 1969 – 650 volume[15], iar în momentul de față 15 642 cărți și periodice[16], începând de la un exemplar din *Evanghelia de la Snagov* până la apariții de ultima oră.

Ni se pare interesant de amintit faptul că pe coperta de pe verso a celui mai valoros exemplar din fondul de carte de patrimoniu (compus din 21 de volume) *Evanghelia de la Snagov* (1697) a lui Antim Ivireanu s-a găsit următoarea consemnare făcută de primul director al Regionalei Arhivelor Statului Suceava, Gheorghe Lăzăreanu: „1 octombrie 1945, începutul efectiv al activității Arhivelor Statului Regionala Suceava în casa Prebenec, str. Regele Ferdinand 71"[17].

Biblioteca documentară a D.J.A.N. Suceava deține un număr de 381 volume de cărți și periodice din perioada 1774–1918, între care 160 de volume cărți și 231 periodice predominant în limbile germană și română și sporadic în rusă, greacă sau latină, sau câteva ediții bilingve (germană-română) sau trilingve.

Dintre cele 160 de volume de cărți, 66 sunt apărute la Viena, 36 la Cernăuți, 8 la Suceava iar celelalte în alte zone ale spațiului austro-german.

Cele 231 de volume de periodice includ 29 de periodice germane, cu 159 de volume, și 16 românești, însumând 71 de volume.

Dintre cele 38 de cărți de patrimoniu (circumscrise perioadei 1774–1830), 12 sunt apărute la Viena (între care 7 volume de literatură germană) și 2 la Cernăuți[18].

Între cele mai valoroase volume de patrimoniu se cuvin amintite: *Statutele reprezentanței comerciale otomane la Viena*, apărută la Viena în 1783, în limbile germană, rusă și greacă[19]; Manoil Teneidos, *Convorbire despre Tucidide și istoria*

[12] Doina Alexa, *Biblioteca documentară a DJAN Suceava*, în „Crai Nou", Suceava, nr. 3471, 17 iulie 2005, p. 1.

[13] Ion Drăgan, *op. cit.*, p. 181; vezi și Elena Rodica Colta, *Valori bibliofile din colecția arhivelor statului Arad*, în „Revista Arhivelor", editată de Asociația Arhiviștilor „David Prodan", Cluj-Napoca, seria a III-a, vol. 1, 1996, nr. 12, p. 61.

[14] D.J.S.A.N., Fond *Arhivele Naționale Suceava*, d. 17/1947, f. 94.

[15] *Ibidem*, d. 3/1965, f. 12.

[16] *Ibidem*, *Registru inventar pentru cărți nr. 6/1970 și Registru general pentru periodice nr. 3, 1985.*

[17] D.J.S.A.N., nr. inv. 3452.

[18] Vezi fișierul alfabetic pentru cărți și periodice alcătuit din 13 sertare cu fișe.

[19] D.J.S.A

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)

sa, Viena, 1759 (în limba greacă)[20], *Geschichte des Krieges zwischen Ausland und der Pforte, von 1768 bis 1774* (Viena, 1788)[21], Anton de Marki, *Einleitung zur deutschen und walachischen Sprachlehre*, Cernăuți, 1810[22], *Cartea pravilelor de obște pârgărești pentru toate țările moștenitoare nemțești a monarhiei austriecești*, Partea I (chirilică), Cernăuți, 1812[23].

Considerăm că deosebit de bine reprezentată este și istoriografia austro-germană a epocii prin lucrările aparținând lui Franz Adolf Wickenhauser (5 volume), Raimund F. Kaindl (3 volume), Johan Polek, Eugen Kozak sau Daniel Werenka, Ferdinand Zieglauer, Wilhelm Schmidt sau Ferdinand Oppenthal. Între acestea se înscriu: Franz Wickenhauser *Geschichte und Urkunden des Klosters Solca*, Cernăuți, 1877[24], *Moldova oder Beiträge zur Geschichte der Moldau und Bukowina*, Cernăuți, 1891[25], *Horecea und Beiträge zur Geschichte der Stadt Czernowitz*, Cernăuți, 1908[26], Raimund F. Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, Cernăuți, 1896 (2 ex.)[27], *Die Ruthenen in der Bukowina*, Cernăuți, 1889[28], Johann Polek, *Die Zigeuner in der Bukowina*, Cernăuți, 1908[29], Eugen Kozak, *Die Inschriften aus der Bukowina* (Viena, 1903[30]), Ferdinand Zieglauer, *Geschichtliche Bilder aus der Bukowina, Cernăuți 1895–1908* (în 9 volume)[31] și Wilhelm Schmidt, *Suczawas historische Denkwürdigkeiten* (Cernăuți, 1876[32]), sau celebrele lucrări ale lui Daniel Werenka, *Topographie der Bukowina*, Cernăuți 1892, 1894[33] și *Die Verhandlungen Oesterreichs mit der Türkei* (Viena, 1892[34]).

Un interes deosebit îl prezintă și lucrările *Dezvoltarea agriculturii și economiei silvice cu industriile lor cât și a vânatului și pescuitului în Ducatul Bucovina de la 1848*, Viena, 1901[35], bilingvă română-germană, sau Ferdinand Oppenthal, *Das forstliche Transportwesen im Dienstbereiche der k. k. Direktion der Güter des gr. or. Bukowiner Religionsfonds* (Viena, 1913[36]).

[20] *Ibidem*, nr. inv. 3949.
[21] *Ibidem*, nr. inv. 2118.
[22] *Ibidem*, nr. inv. 2230.
[23] *Ibidem*, nr. inv. 1992.
[24] *Ibidem*, nr. inv. 1499.
[25] *Ibidem*, nr. inv. 5079.
[26] *Ibidem*, nr. inv. 4119.
[27] *Ibidem*, nr. inv. 4298.
[28] *Ibidem*, nr. inv. 5037.
[29] *Ibidem*, nr. inv. 1240.
[30] *Ibidem*, nr. inv. 5158.
[31] *Ibidem*, nr. inv. 1599–1608.
[32] *Ibidem*, nr. inv. 1433.
[33] *Ibidem*, nr. inv. 1455.
[34] *Ibidem*, nr. inv. 856.
[35] *Ibidem*, nr. inv. 4929.
[36] *Ibidem*,

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)

Desigur că din fondul de carte nu puteau lipsi lucrările jubiliare: *Die Bukowina* (Viena, 1900[37]) și *Bukowina im Wort und Bild* (Viena, 1918[38]) prezente în câte două exemplare.

Dintre publicațiile circumscrise perioadei stăpânirii austriece ponderea cea mai consistentă o au periodicele oficiale ale Imperiului, între care „Reichsgesetzblatt" (Viena, 1874–1918, 44 de volume[39]); „Verordnungsblatt" (Viena, 1895–1913, 8 volume[40]), „Foaia ordinăciunilor arhidiecezei ortodoxe-orientale a Bucovinei" (Cernăuți, 1868–1914, 38 volume[41]), „Foaia legilor imperiale pentru regatele și țerile reprezentate în senatul imperial" (Viena, 1869–1891, 7 volume[42]). „Gesetz - und Verordnungsblatt für das Herzogthum Bukowina" (Viena, 1852–1912, 10 volume[43]).

Între periodicele care de-a lungul timpului au trezit un interes deosebit pentru cercetători se înscriu și: „Schematismus des grechisch-orientalischer Bukowinaer Diöcese" (Cernăuți, 1841–1912, 19 volume[44]), „Jahrbuch des Bukowinaer Landes-Museums" (Cernăuți, 1883–1908, 15 volume[45]), „Statistiche Nachweisung" (Cernăuți, 1908–1913, 6 volume[46]) sau „Die Wahrheit" (Cernăuți 1902–1914, 5 volume[47]).

Expresie a intensei vieți culturale românești ce a caracterizat Bucovina în perioada stăpânirii austriece o constituie și prezența unei mari părți a lucrărilor elitei intelectuale autohtone din provincie care s-a aflat în fruntea mișcării naționale de aici.

Acestea sunt apărute cu precădere la Cernăuți dar și la Viena și București, între care, Teoctist Blajevici, *Grammatik der romänischen Sprache*, Cernăuți, 1854[48], *Istoria vieții lui Isus Cristos*, Viena, 1865[49]; I. G. Sbiera, *O pagină din istoria Bucovinei 1848–1850*, Cernăuți, 1899[50], *Ceva despre tricolorul românesc*, Cernăuți, 1899[51]; Simion Florea Marian, *Tradiții poporane române din Bucovina*, București, 1895[52], *Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava*, 1902[53];

[37] *Ibidem*, nr. inv. 3784.
[38] *Ibidem*, nr. inv. 5075.
[39] *Ibidem*, nr. inv. P. 4597–4639.
[40] *Ibidem*, nr. inv. P. 4640–4697.
[41] *Ibidem*, nr. inv. P. 2485–2523.
[42] *Ibidem*, nr. inv. P. 1869–1873 și P. 5353–5355.
[43] *Ibidem*, nr. inv. P. 4640–4647.
[44] *Ibidem*, nr. inv. P. 1513–1540.
[45] *Ibidem*, nr. inv. P. 1475–1493.
[46] *Ibidem*, nr. inv. P. 6925–6930.
[47] *Ibidem*, nr. inv. P. 2592–2596.
[48] *Ibidem*, nr. inv. 4211.
[49] *Ibidem*, nr. inv. 4218.
[50] *Ibidem*, nr. inv. 1429.
[51] *Ibidem*, nr. inv. 1334.
[52] *Ibidem*, nr. inv. 4211.
[53] *Ibidem*,

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)

Eudoxiu Hurmuzachi, *Fragmente zur Geschichte der Rumänen*, Bucureşti, 1876[54]; Dimitrie Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuţi*, Viena, 1917[55], *Mănăstirea şi comuna Putna*, Bucureşti, 1905[56], *Ţiganii din Bucovina*, Cernăuţi, 1892[57]; Constantin Morariu, *Istoricul şcolii greco-orientale din Cernăuţi*, 1899[58]; Iorgu Toma, *Şcoala română*, Suceava, 1908[59]; Ion Nistor, *Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jahrunderts*, Cernăuţi, 1912[60].

Într-un număr restrâns de exemplare au ajuns în tezaurul bibliotecii şi câteva din periodicele bucovinene apărute în epocă cu precădere la Cernăuţi cu un rol deosebit în mişcarea naţională culturală românească de aici. Citãm în ordinea apariţiei: „Calendar pentru Bucovina", Cernăuţi, 1843[61] (paleografie româno-chirilică); „Bucovina", Cernăuţi, 1848 (1 volum)[62], „Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", Cernăuţi, 1866–1869 (3 volume)[63], „Biblioteca pentru tinerimea română", Cernăuţi, 1892 (1 volum)[64], „Patria", Cernăuţi, 1898–1910, 2 ex.[65], „Privitorul", Viena, 1902–1903[66], „Revista politică", Cernăuţi, 1902 (1 volum)[67], „Şcoala", Cernăuţi, 1908 (1 volum)[68], „Gazeta mazililor şi răzeşilor bucovineni", Cernăuţi, 1912[69].

Prin tezaurul bibliofil apărut în spaţiul bucovinean sau relativ la istoria acestui teritoriu în perioada stăpânirii austriece Arhivele Naţionale Suceava continuă, măcar în spirit, tradiţia Arhivelor Statului din Cernăuţi din perioada ante şi interbelică. Mare parte din lucrările la care ne-am referit sunt de negăsit în celelalte biblioteci din ţară (eventual cu excepţia Bibliotecii Academiei Române).

Fără a fi specializată în deţinerea de publicaţii, această instituţie a devenit în timp proprietara unui considerabil fond livresc care nu poate fi omis din sintezele privind patrimoniul de carte.

De asemenea, ni se pare fără echivoc că aceste publicaţii, predominant în limba oficială a Imperiului, nu pot să lipsească dintre sursele documentare necesare scrierii istoriei Bucovinei cât mai aproape de adevăr.

[54] *Ibidem*, nr. inv. 1433.
[55] *Ibidem*, nr. inv. 4558.
[56] *Ibidem*, nr. inv. 5004.
[57] *Ibidem*, nr. inv. 2251.
[58] *Ibidem*, nr. inv. 806.
[59] *Ibidem*, nr. inv. 1599.
[60] *Ibidem*, nr. inv. 1833.
[61] *Ibidem*, nr. inv. P. 9261.
[62] *Ibidem*, nr. inv. P. 6632.
[63] *Ibidem*, nr. inv. P. 4910.
[64] *Ibidem*, nr. inv. P. 4837–4838.
[65] *Ibidem*, nr. inv. P. 4895–4896.
[66] *Ibidem*, nr. inv. P. 9345.
[67] *Ibidem*, nr. inv. P. 8072.
[68] *Ibidem*, nr. inv. P. 3728.
[69] *Ibidem*,

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)

Bukowiner Bücher und Periodika aus der österreichischen Zeit in der Urkundensammlung der dem Nationalarchiv gehörenden Bibliothek in Suczawa

(Zusammenfassung)•

Neben der Urkundensammlung befindet sich in der dem Nationalachiv gehörenden Bibliothek in Suczawa auch ein wertvoller Bestand von 318 Veröffentlichungen, die in der österreichischen Zeit in der Bukowina oder zum Thema „Bukowina" erschienen sind. Es geht um 160 Bücher und 231 Periodika, die hauptsächlich in deutscher und rumänischer Sprache geschrieben wurden.

Von den 160 Büchern wurden 66 in Wien, 36 in Czernowitz, 8 in Suczawa und die anderen in verschiedenen Orten des österreichisch-deutschen Gebiets gedruckt. Von den 231 Periodika 29 wurden veröffentlicht in deutscher Sprache (insgesamt 159 Bände) und 17 in rumänischer Sprache (insgesamt 17 Bände).

Zur Periode 1774–1830 gehören noch 38 Bücher, die in der rumänischen Kulturerbe einbezogen wurden, daraus 17 in Wien und 2 in Czernowitz erschienen.

Die Filiale des Nationalarchivs in Suczawa setzt durch die Bewahrung dieser Bücherbestände die Tradition des Czernowitzer Staatsarchivs aus der Vorkriegs- und Zwischenkriegszeit fort. Diese meist in deutscher Sprache erschienenen Publikationen sind eine erforderliche und nützliche Informationsquelle in der Forschung der Bukowiner Geschichte.

• Traducere

BDD-A32524 © 2010 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:24 UTC)